

Din prietenia unui munte

PASCAL
BRUCKNER

Mic tratat de elevare

Traducere din limba franceză
de Doru Mareș

TREI

Preambul

Testul cocotierului

Acum ceva vreme, făceam alături de un tovarăș de drumeție, Serge Michel, o mică ascensiune pe Muntele Thabor, al cărui vârf are 3 178 de metri. Thabor, adică „evlaviosul“ în aramaică, este și loc de pelerinaj la granița dintre Franța și Italia, în regiunea Hautes-Alpes. Capela Notre-Dame-des-Septs-Douleurs, o construcție în piatră, acum în ușoară ruină, a fost ridicată în vârf și este pentru credincioși un loc special, care ia parte la patimile lui Christos. Dai pe-acolo și de budiști care stau în lotus, în bătaia vântului, în căutarea comuniunii cu Cosmosul. Plecați pe la ora 11, prin valea Névache, ne-am cățarat pe zăpezile eterne, pe grohotișuri cu atât mai greu cu cât canicula lunii august nu se potolise decât dincolo de 2 500 de metri. Ajunși la destinație, pe culmea acoperită de drapele tibetane, după-amiaza târziu, Serge mi-a spus:

— Gata, ai trecut testul cocotierului.

— Testul cocotierului?

— În unele triburi, bătrânii sunt supuși în fiecare an la o probă. Trebuie să se cațare până în vârful unui cocotier scuturat zdravăn. Dacă persoana cade, e alungată din

sat și va muri singură în junglă. Dacă se ține bine, poate rămâne în comunitate.

De când cu această revelație, mă supun anual încercării, dornic să dovedesc că sunt încă în stare. Urc în permanență doi munți: unul interior, în viața cotidiană, între bucurie și confuzie, și altul exterior, care îl confirmă ori îl contestă pe cel dintâi.

Coborârea de pe Thabor am făcut-o la întâmplare: luând-o pe un drum greșit, ne-am rătăcit, am dat de o turmă de oi și am fost atacați de niște dulăi ciobănești puși pe harță. Câinii aceștia albi, care au 90 sau 100 de kilograme fiecare și care apără oile și caprele de lupi și de urși, sunt periculoși mai ales pentru drumeți. Este recomandat să nu-i privești în ochi, fiindcă sunt la fel de susceptibili ca niște șefi de bandă și-ar putea crede că-i sfidezi. Stai din profil, nu-ți agita bastoanele și coboară-ți privirea. Nu ne-am datorat salvarea decât unei poznașe de puștoaice care, de pe celălalt mal al râului, a fluierat patrupelele care s-au repezit spre ea, hotărâte s-o facă bucăți. Mi-aduc aminte că, în privința cocotierului, acesta joacă alt rol la Simenon. Într-o cărțuție în care descrie moravurile coloniștilor plecați peste mări și țări, prin anii 1930, pentru a scăpa de mediocritatea metropolei, acesta evocă o utilizare unică a numitului arbore tropical: în anumite insule ale Pacificului, când o femeie vrea să-i arate unui bărbat că nu are nimic împotriva, mai ales dacă este vorba despre un străin, se cațără în vârful unui cocotier, expunându-și tot ceea ce acesta ar putea obține, luna și soarele, dacă face efortul să se urce după ea¹. Este un

---

¹ Georges Simenon, *La Mauvaise Étoile*, Folio-Gallimard: 1938, p. 87.

obicei riguros, pe care ar trebui să-l introducem și în climatul nostru, care ne-ar încuraja administrațiile municipale să planteze mai mulți copaci în orașele sufocante. S-ar evita astfel și hărțuirea, și suprabetonarea. Din ziua aceea, mă tot gândesc la cocotierul înclinat cu grație, de fiecare dată când încep o călătorie, chemând arborele exotic în inima masivelor noastre alpine sau pirineiene.

De ce să mai urci, dacă tot ai luat-o la vale pe celălalt versant al vieții? De ce să-ți impui un astfel de calvar pentru a ajunge la o asemenea bucurie, la o asemenea cvasibeatitude? Nu credința ridică munții, munții sunt aceia care ne înalță credința, provocându-ne să-i străbatem. Aceste majestăți, de sub cușmele lor, îi zdrobesc pe unii, îi exaltă pe alții. Pentru cei din urmă, a urca înseamnă a renaște, a intra în starea de efervescență. Ajuns în vârful unui pisc, ești prins fără de scăpare și simți că-ți iei zborul, de parc-ai fi văzut paradisul. Densitatea ne aspiră. Frigul mușcător, vântul care ne pălmuieste și aproape ne răstoarnă să fie oare forțe superioare care ne vorbesc într-un amestec de teroare și frumusețe?

Capitolul 1

Când se topește zăpada, unde se duce albul?

După un ceas, în urma mea a-nceput cea mai mică furtună de zăpadă din câte s-au văzut vreodată. Trebuie să fi fost făcută din doi fulgi. Am așteptat să mai cadă și alții, dar mai mult de-atât n-a fost.

Richard Brautigan, *Tokyo-Montana Express*

Kitty, auzi cum lovește zăpada-n geamuri? Ce zgomot blând! De parcă, afară, cineva le-ar acoperi de sărutări. Mă întreb dacă zăpada iubește copacii și câmpurile, de le sărută atât de lin.

Lewis Carroll, *Alice în Țara Minunilor*

Am venit pe lume sub perdeaua continuă de fulgi care cheamă uitarea și somnul binefăcător. Dus de foarte devreme, de la vârsta de doi ani, într-un sanatoriu, un *Kinderheim* din Austria, din regiunea Vorarlberg, din cauza unui început de tuberculoză, am început să cunosc

lumea cu Alpii din Kleinwalsertal, o vale înaltă austriacă, o enclavă din Bavaria. Pe-acolo, piscurile nu trec de 2 500 de metri. Trebuie să mergi în Tirol pentru a flirta cu cele de 4 000 de metri. Cu toate acestea, frigul intens făcea ca iarna termometrele să coboare sub -20, ba chiar sub -25 de grade săptămâni de-a rândul. În miezul lui ianuarie, animalele — cerbi, căprioare, capre negre — coborau până în apropierea localităților, unde găseau fân. Zăpada mă făcea să trec la pantaloni scurți sau, mai degrabă, *lederhose* (pantaloni de piele) cu bretele, accent bavarez și pălărioară care semăna cu o kippa. Astăzi, când a ajuns mai rară, rămân de fiecare dată impresionat că binecuvântata pudră ne onorează cu prezența. Caut în ea chipul copilăriei mele. Copilărie din centrul Europei, datorată celor mai nefavorabile motive. Tata, antisemit pasionat și adulator al celui de-al Treilea Reich până în ultima sa zi de viață, din august 2012, dorea să facă din mine un arian. Inginer voluntar la Siemens, din 1941 până în 1945, mai întâi la Berlin, apoi la Viena, fugise când Armata Roșie ajunsese la porțile orașului, în luna aprilie a aceluia ultim an de război, și se refugiase cu iubita lui în Voralberg, care era sub administrație franceză. Și unde m-a trimis șapte ani mai târziu. Scăpând, grație unei sincope birocratice, de urmărirea în justiție, la întoarcerea la Paris, în noiembrie 1945, s-a apucat să răzbune înfrângerea Germaniei prin descendent. Bolnav providențial, eram fiul revanșei. Dar, din păcate pentru el, nu i-am îndeplinit dorințele. Cu patronimul meu teuton, am fost imediat iudaizat în Franța, spre marea lui disperare, și trecut în rândul intelectualilor evrei. Urmaș refractar, gol de comedie, am pătruns fără

să vreau, fără să vrea, în această mare familie mozaică pe care își dorise să o măture de pe fața pământului. Degeaba am protestat, afirmând că sunt de rit catolic, tot am fost expediat în cadrul acestei identități de împrumut. „Dacă nu vrei s-o spui, nu e grav!“ Mă întreb dacă tata, din lumea de dincolo, nu râde și el de această răsturnare de situație.

Zăpada este inseparabilă de brad, acest servitor zelos care stă țeapăn și abia de îndrăznește să se miște altfel decât atunci când își leagă crengile pentru a scăpa de surplusul de alb. Este un conifer discret: o coloană verde, plină de ace pentru a ne descuraja să ne apropiem. Se strânge lângă semenii lui și, când se pleacă sub asaltul vântului ori al furtunii, își ține ramurile lipite de trup, în jurul trunchiului, ca un avar comoara. Parcimonios și rustic, geme de-ai zice că e locuit de o mulțime de fantome pe care te temi că le-ai putea vedea țâșnind printre crengi. Coniferul acesta este cu adevărat copacul de serviciu: poartă pachetele de zăpadă ca pe tot atâtea colete, ca un lacheu al înălțimilor. Este un creion împodobit cu pene, gata să se lase în fiecare an martirizat, pentru a deveni pom de Crăciun. I se încarcă ramurile cu lumânări, globulețe, ghirlande, nuci aurite, lampioane care pâlpaie. Iar la picioare i se aruncă mici coline de cadouri multicolore și inutile. E sortit sacrificiului: este tăiat cu sutele de mii pentru câteva zile de figurație prin apartamente și case. Mai întâi le înmiresmează, apoi încheie prăbușit pe trotuare, înainte de a fi făcut bucăți, la groapa de gunoi. Un masacu pentru bucuria copiilor tineri ori bătrâni. Alegorie accelerată a existenței omenești. Hai că l-am văzut destul, gata, afară. Rășinosul acesta zgârcit, paznic auster al

munților, își ia mereu un aer consternat și pare a se întreba ce caută pe acolo. Și, de parcă nu ar fi oricum ultraexploatat de oameni, uite că unii îl consideră prea falic și sugerează ca pomul de Crăciun să fie înlocuit cu Poama de Crăciun, un soi de accesoriu al Maicii Crăciun, care stă culcată în loc să fie sculată. Numai că, în franceză, cuvântul se pretează la bancuri deplasate și subliniază exact ce se dorise să fie șters¹.

Imediat ce ajung mai sus de 1 000 de metri, respir mai bine, simt o euforie specială, eterul mă-mbată, îmi aerisește creierul, îmi eliberează endorfinele. Ceva mă ridică mai sus de mine însumi. Torentele care mugesc și dau pe-afară din albie mă exaltă. Mă simt acasă. Împart spontan lumea în văi adânci și înălțimi sclipitoare pe unde cunosc un proces de purificare. Zăpada este în primul rând o gumă pentru șters urâtenia lumii, chiar dacă urâtenia învinge guma. Când cade, zăpada naște o stare miraculoasă; învalue peisajul, micșorează gardurile și stâlpii, ascunde contururile, ridică acoperișurile și cornișele. Are un fel tare indiscret de a se infiltra peste tot pe unde nu e invitată și de a rămâne acolo. Structura fulgului, fie el rotund, fin ori cu mai multe fațete, întrupează bogăția infinitezimalului. După chipul și asemănarea soarelui care se ridică după o noapte de prăbușire în haos, în fulg se

---

¹ În urmă cu câțiva ani, pentru gloria corectitudinii politice, o anume Carole Bimes a propus, la Bordeaux, înlocuirea lui Moș Crăciun (*Père Noël*) cu o Maică/Moașă/Babă Crăciun (*Mère Noël*) și a bradului (*sapin*) de Crăciun, pasămite de format falic, deci macho, cu „bradă“ (*sapine*) de forma unui sex feminin, dar înconjurat de cetină. Problema este că în franceză *pine* înseamnă pulă, deci *sapine* s-ar traduce cu „pula sa“... În ordinea penibilului, dubletul „pom/poamă“ ar fi relativ similar în română. (*N.İ.*)

află minunea unei prime dimineți care scânteiază în mii de sclipiri, de parcă peisajul ar fi fost lăcuit. Vârtejuri de praf alb, fantasmagorii luminoase, ard ochii, se dizolvă în halouri. Un univers în pelicule, care scârțâie sub tălpi, încremenit în mâna de fier a gerului. Copacii pudrați, îmbrăcați în blana lor groasă, pădurile imense și frământate de șoapte întunecate par neutralizate. Munții sunt acoperiți cu acest valtrap, ca pentru o defilare a splendorilor. Gerul e și pictor, și țesător: pudrează copacii cu chiciură, desenează o horbotă de promoroacă pe pietre și pe vegetație. Câmpurile se ondulează și se transformă în întinderi de beza cu cremă. Fața de masă din mătase îi cheamă pe schiori pentru a fi profanată cu minunate dungi repetitive. Aluneci, te crezi în stare să dansezi pe suprafața lucrurilor, să transformi panta într-o prelungă eșarfă netedă. Căderile sunt lipsite de gravitate și amortizate de grosimea stratului. Dai de hieroglifile unei capre negre sau ale vreunei vulpi. Te crezi un spiriduș, un om care trece prin zid, legile gravitației nu mai există. Să-ți pierzi greutatea, să fluidifici materia având drept unică bandă sonoră fâșâitul tălpicilor pe pudra dalbă.

Mai sus, munții par înveliți în zahăr candel, cum se întâmplă cu Dôme du Gôûter pe care, în 2021, o imagine din telescop îl înfățișa literalmente ca imprimat cu mai multe straturi de cristale. Dantela piscurilor oferă o cofetărie plină de conuri, piramide și gogoși rotunjite. Țara albă îl orbește pe cel care o contemplă, lumina decupează culmile și le sculptează până în detaliu. Zăpada devine incandescentă, într-atât de puternice sunt ultravioletele și reverberațiile mai sus de 3 000 de metri. Stâlpii de curent,

vitrifiați, sunt acoperiți de degețele de gheață. Acest atelier de bijuterii e de cucerit în clipa apariției sale, căci va să dispară în scurt timp. Caroiaje zebrațe de ger desenează enigme geometrice. Zăpada e un lințoliu, însă unul glorios, care farmecă tot ce ascunde. Abia născut efemerul miracol și întoarsă căldura zilei, că micile coline se și topesc, se dezumflă ca niște sufleuri, porțelanul fragil al peisajului se crapă, stalactitele se scurg ca niște lungi apendice ale guturaiului, iar ceea ce era pe acoperișuri șiroiește în rigole. Soarele însuflețește carapacea înghețată, iar puritatea, imaculatul se evaporă.

Îmi aduc aminte de emoția extremă care m-a cuprins prima oară când am trăit o furtună de zăpadă, la frontiera germano-franceză, aveam 7 sau 8 ani și plecasem în Kleinwalsertal de la Lyon, unde se stabiliseră părinții mei. Numeroase vehicule se prăbușiseră în prăpastie, iar micul nostru Renault 4CV abia de urca panta. Asfaltul nu se mai distingea de câmp, o aceeași față de masă albă înecând contururile. Între orașul Obersdorf din Bavaria și satul Riezler din Austria ne bloca un urcuș interminabil. Renaultul patina și s-a oprit într-un troian înalt cât un perete, alături de alte mașini care rămăseseră de-a latul șoselei. Înnebunită, mama se ruga de tata s-o ia înapoi spre Lacul Constance. Trebuie spus că am fost copilul cel drag al mamei și astfel am căpătat un sentiment de forță indestructibilă, pe care-l dovedeam chiar și atunci când încerca să mă protejeze peste măsură. Cel mai greu lucru pentru un copil unic este să se elibereze din înlănțuirea dragostei materne, iar pentru o mamă să-și lase să plece micuțul: dublă sfâșiere, dar mai brutală pentru cea care

rămâne și care nu va mai regăsi acel sentiment unic de fuziune, pe când îngerușul deja vagabondează și se distrează. Automobilul refuza să meargă și înapoi, și înapoi. A fost nevoie, împreună cu alți naufragiați, să avem răbdare până dimineața, în frig, așteptând un plug de zăpadă și un tractor providențial care să vină și să ne tragă-n sus până la vamă. Între timp, am adormit pe genunchii mamei, cu ochii îngreunați de perdelele discontinue ale fulgilor cu virtutea lor narcotică. Și mi-am jurat să trăiesc sub domnia maiestuoasă a acestui element.

Zăpada nu cade, uneori pare că țâșnește din pământ, sfidând legile gravitației, încurcând potecile, intervenind și în înalt, și jos. Ca o cascadă care, sub efectul vântului, ar urca înapoi către izvor, împingând râul către origine. Substanța aceasta pufoasă se desfășoară în volute, urcă spre cerul pe care-ar vrea să-l tapizeze. Ți se taie respirația, ți-e frică să nu fii măturat ca un pai și purtat prin aer. Crivățul poate anantiza peisajul cât ai clipi, făcându-l de nerecunoscut, poate face pe oricine să se rătăcească fie și aflându-se chiar lângă casă. De fiecare dată când sunt blocat de zăpadă — cum se întâmplă deseori în Alpi sau în America de Nord — sunt cuprins de o euforie specială, aproape de transă. Îmi aduc aminte de lungile plimbări pe jos prin Montreal, Moscova sau New York, în ianuarie, sub rafale, de parcă o mână furioasă mi-ar fi înfundat cu forța grăunțe înghețate pe gât și-n ochi. Te trezești plin de pulberea fulgilor, sufocat, cu un machiaj de clovn pe față, cu sprâncenele lipite de gheață, cu buzele vineții, cu nasul ca de marmură, cu nările-nfundate. Este o erupție alcătuită din proiectile tăioase, care se rostogolesc peste

tine la orizontală, forțează bariera buzelor, ți se strecoară în gură ca nisipul. Sunt niște alice, niște șevrotine trase cu țeava ca lipită de tine. Înoți prin oceanul alb care se prăvălește peste străzi și bulevarde, atacă imobilele, se amestecă în nămeți și sculptează ecorșee pe stâlpi. Chiar dacă nu am ajuns în situații disperate la 3 000 sau la 4 000 de metri, gura care începe să înghețe, extremitățile care devin insensibile, urletele unei vijelii de zăpadă tot mi se par mai puțin periculoase decât cele ale unei furtuni. Ai miraculoasa senzație că ești rupt de lume, pierdut într-o bulă, departe de frământările omenești. Cei care trec pe lângă tine par niște spectre cu care ți se încrucișează pașii prin cețuri, iar lumina zilei se stinge într-un crepuscul palid. În depărtare auzi țipătul melancolic al unui agregat pentru băătorit pârtia sau al unui plug de zăpadă, cu luminile lui pâlpâitoare și multicolore. Ca regulă generală, tot ce incomodează simțul comun al muritorilor mă încântă, temperaturile polare, gerul înțepător, gheața care își lasă balele pe trotuare în dâre lipicioase și alunecoase, obligând la delicate exerciții de echilibristică.

Farmecul iernii este liniștea tandră care te-ndeamnă să te retragi la căldură. În mod normal, zăpada se lasă într-o cădere vătuită, un zgomot fără de zgomot, compus din mii de murmure imprecise. Cristalele scârțâie așternându-se. Zăpada este un cuvânt palid care ne este trimis de cer. Se adaugă sentimentului de clausturare pe care ți-l dau munții pe care-i face impracticabili. O nouă țară se naște din această aversă binefăcătoare, țara ascunsă. Te gândești, văzând-o cum cade, la romanul aceluși scriitor moldovean de origine germană, Stefan Heyder Pontescu,